

राज्यात शासनामार्फत चालविण्यात येणारी पाळणाघरे, स्वयंसेवी संस्थांमार्फत खाजगीरित्या चालविण्यात येणारी पाळणाघरे व त्यासाठी करावयाच्या उपाययोजना सुचविण्यासाठी समिती गठीत करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एबावि-२०१६/प्र.क्र.२९९/का.६
नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : १५ एप्रिल, २०१७

वाचा :- महिला व बाल विकास विभाग, पत्र क्र.एबावि-२०१६/प्र.क्र.२९९/का.०६, दि.०२ फेब्रुवारी, २०१७

प्रस्तावना :-

राज्यात शासनामार्फत चालविण्यात येणारी पाळणाघरे, स्वयंसेवी संस्थांमार्फत खाजगीरित्या चालविण्यात येणारी पाळणाघरे यांचे नियंत्रण व नियमन करण्यासाठी व त्यासाठी करावयाच्या उपाययोजना तसेच केंद्र शासनाच्या राजीव गांधी राष्ट्रीय पाळणाघर योजनेअंतर्गत चालविण्यात येणारी पाळणाघरे अंगणवाड्यांमध्ये रुपांतरीत करण्याबाबत सादर केलेल्या प्रस्तावावर विचारविनिमय करण्यासाठी सचिव, महिला व बाल विकास, यांचे अध्यक्षतेखाली दिनांक १९/०१/२०१७ रोजी बैठक आयोजित करण्यात आलेली होती.

२. औद्योगिकरण, नागरीकरण तसेच विभक्त कुटुंब पध्दती व ३०% पेक्षा जास्त महिला या नोकरी करीत असल्यामुळे सध्याच्या परिस्थितीत पाळणाघराची अत्यंत आवश्यकता आहे. तथापि, सद्यःस्थितीत पाळणाघरांचे व्यवस्थापन हे खाजगी संस्थामार्फत, व्यक्तीमार्फत तसेच अशासकीय संस्थांमार्फत करण्यात येत असून त्यांचे या क्षेत्रातील कामकाज अनियंत्रित आहे. तसेच या पाळणाघरांच्या कामकाजाचे नियमन व नियंत्रण करण्यासाठी राज्यात स्वतंत्र असा कोणताही कायदा, कोणतीही नियमावली व यंत्रणा सद्यःस्थितीत अस्तित्वात नाही. सद्यःस्थितीत राजीव गांधी राष्ट्रीय पाळणाघर योजनेअंतर्गत राज्यात एकूण १८५५ पाळणाघरे (केंद्र शासनामार्फत अनुदानित-२७९, राज्य समाजकल्याण बोर्डांमार्फत-८५०, भारतीय आदिम जाती सेवक संघ नागपूर-४०६, भारतीय बालकल्याण परिषद, करी रोड, मुंबई यांचेमार्फत-३२०) चालविण्यात येतात. केंद्र शासनाने सदर योजना वरील यंत्रणांऐवजी संबंधित राज्यांच्या महिला व बाल विकास विभागामार्फत राबविण्याचा निर्णय घेतलेला असून त्याकरीता सध्याच्या अंमलबजावणी यंत्रणांना

अनुदान देण्याऐवजी ते थेट त्या-त्या राज्यांना देण्यात येणार आहे. या योजनेव्यतिरिक्त राज्यात जिल्हा परिषदा, नगरपरिषदा, महानगरपालिका, इत्यादी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या अखत्यारीत तसेच शालेय शिक्षण विभाग, आदिवासी विकास विभाग, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, कामगार विभाग यांच्या अधिपत्याखालील सद्यःस्थितीत पाळणाघरे सुरु आहेत. तसेच राज्य प्रशिक्षण धोरणाची अंमलबजावणी करण्यासाठी महिला शासकीय कर्मचाऱ्यांकरीता पाळणाघरांची व्यवस्था करण्याबाबतचे आदेश सामान्य प्रशासन विभागाने दिनांक ०१/१२/२०१५ रोजी निर्गमित केलेले आहेत. पाळणाघरांमध्ये लहान बालकांचा समावेश होत असल्यामुळे त्यांच्या स्वच्छता व आरोग्याच्या दृष्टीने पाळणाघरांचा मुद्दा गृह विभागाशी निगडीत आहे. पाळणाघरांचे नियमन व नियंत्रण करण्यासाठी तयार करावयाच्या नियमावलीकरीता विधी व न्याय विभागाचा या बाबींशी संबंध येतो. सदर बाब विचारात घेऊन या विषयावर विचारविनिमय करण्यासाठी मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यात शासनामार्फत, स्वयंसेवी संस्थांमार्फत तसेच खाजगीरित्या चालविण्यात येणाऱ्या पाळणाघरांचे नियंत्रण व नियमन करण्यासाठी स्वतंत्र कायदा, नियम व नियमावली तयार करण्याच्या दृष्टीने तसेच या पाळणाघरांची एकूण कार्यपद्धती निश्चित करण्यासाठी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	समितीवरील अधिकारी	समितीवरील पदनाम
१	मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन	अध्यक्ष
२	अपर मुख्य सचिव (गृह)	सदस्य
३	प्रधान सचिव (नगर विकास)	सदस्य
४	अपर मुख्य सचिव (सार्वजनिक आरोग्य)	सदस्य
५	प्रधान सचिव (कामगार विभाग)	सदस्य
६	प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण)	सदस्य
७	प्रधान सचिव (विधी व न्याय)	सदस्य
८	प्रधान सचिव (आदिवासी विकास)	सदस्य
९	प्रधान सचिव (सामान्य प्रशासन-सेवा)	सदस्य
१०	प्रधान सचिव (सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य)	सदस्य
११	प्रधान सचिव (ग्राम विकास)	सदस्य
१२	सचिव (महिला व बाल विकास)	सदस्य
१३	आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे	सदस्य
१४	आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई	सदस्य
१५	उपआयुक्त (अंगणवाडी), एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई	सदस्य सचिव

सदर समितीची कार्यकक्षा पुढीलप्रमाणे राहिल .

१. राज्यात समाजकल्याण बोर्ड, स्थानिक स्वराज्य संस्था, स्वयंसेवी संस्था, खाजगीरित्या चालविण्यात येणाऱ्या पाळणाघरांचे नियंत्रण व नियमन करण्यासाठी स्वतंत्र कायदा, नियम व नियमावली तयार करणे.
२. पाळणाघरांची कार्यपद्धती सुधारण्याच्या दृष्टीने उपाययोजना सूचविणे.
३. पाळणाघरांमध्ये दाखल होणाऱ्या बालकांच्या स्वच्छतेच्या, सुरक्षिततेच्या व आरोग्याच्या दृष्टीने उपाययोजना सूचविणे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०४१५१०३००८७५३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(ला. रा. गुजर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. मंत्री / राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक
६. सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
७. सचिव (महिला व बाल विकास), महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. प्रधान सचिव (नगर विकास), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. अपर मुख्य सचिव (सार्वजनिक आरोग्य), सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. प्रधान सचिव (कामगार विभाग) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण), शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. प्रधान सचिव (विधी व न्याय), विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. प्रधान सचिव (आदिवासी विकास), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१४. प्रधान सचिव (सामान्य प्रशासन-सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. प्रधान सचिव (सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१६. प्रधान सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७. प्रधान सचिव (ले. व को.), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१८. आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

१९. आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई
२०. उपआयुक्त (अंगणवाडी), एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई
२१. सर्व विभागीय आयुक्त
२२. सर्व जिल्हाधिकारी
२३. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
२४. सर्व महानगरपालिका आयुक्त, महानगरपालिका
२५. सर्व विभागीय उपायुक्त, महिला व बाल विकास विभाग
२६. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी
२७. सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (नागरी/ग्रामीण/आदिवासी)
२८. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपालिका,
२९. सर्व मंत्रालयीन विभाग
३०. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई-१/नागपूर-२
३१. महासंचालक, राजमाता जिजाऊ माता-बाल आरोग्य व पोषण मिशन, औरंगाबाद
३२. सर्व महिला व बाल विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद
३३. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
३४. निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी मुंबई
३५. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
३६. महिला व बाल विकास विभागातील सर्व कार्यासने
३७. निवड नस्ती (कार्यासन-६).